

Forfatter: Jacobsen, J. P.

Titel: Lyrik og prosa

Citation: Jacobsen, J. P.: "Lyrik og prosa", i Jacobsen, J. P.: *Lyrik og prosa*, udg. af Jørn Erslev Andersen ; Esther Kielberg , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1993, s. 250. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-jacobjp08val-shoot-idm139992589065408.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Lyrik og prosa

8. Lyrisk digtning

Det radikalt egensindige i JPJs fornyelse af den lyriske genre, som altså indvarsles af »Gurresange« og Pan-arabesken, fremgår til fulde af hans lyriske digte i øvrigt.

Digtene er meget sammensatte, fra pasticher over lette, rimede 251 vers, genrestudier, de stort anlagte arabesker til det sidste smukke digt »Saa standsed!« og udråbet »Lys over Landet!/Det er det vi vil«.

Blandt de mest læste og kommenterede digte er »I Seraillets Have«, »Genrebillede« og »Irmelin Rose«, samt, selvfølgelig, arabeskerne: »Monomanie« (af JPJ dateret til 2.1.1869) og »Arabesk til en Haandtegning af Michel Angelo« (1874), hvortil kommer »En Arabesk« (Pan-arabesken) fra *En Cactus springer ud* og, mere perifert, »[En Arabesk]«. Ifølge Brita Tigerschiöld er »Monomanie« og Pan-arabesken skrevet sideløbende i 1868, dog således, at Pan-arabesken blev først afsluttet, idet JPJ selv har dateret den 1868.

Arabeskerne er, som tidligere nævnt, JPJs mest originale og selvstændige fornyelse af den lyriske genre og synes uden forbillede overhovedet i den foreliggende digtning. Der kan spores tankemæssig inspiration fra f.eks. Edgar Allan Poe (Tigerschiöld, 1945: 68, jf. også JPJs dagbogsnotat herom s. 14) og Søren Kierkegaard (Vosmar, 1984:135-172), men ingen påvirkning hvad angår selve den arabeske form og de dermed forbundne figurative forløb og rytmiske kadencer.

Det vel nok suverænt mest læste, fortolkede, kommenterede af JPJs digte er Michelangelo-arabesken (jf. Vosmar, 1984: 166f.). Stefan George oversatte det, og Rainer Maria Rilke afprøvede sine kundskaber i dansk på det. Begge læste det som et fin de siècle-digt. En række af dansk litteraturkritiks mere eller mindre kendte navne har foreslået vidt forskellige fortolkninger af digtet. Ikke blot af, hvad det kan siges at handle om. De forskellige fortolkninger læser også i princippet nogle ganske forskellige digte. For selv om de alle henholder sig til selve arabesken i den kendte form, så drejer uenigheden sig ikke mindst om, hvordan digtet i det hele taget forløber - hvorledes dets metamorfoser egentlig foregår. Helt ned til grundspørgsmålet, om bølgen i de indledende linier transformerer sig til dag, vind, nat eller til en ubestemt bølgende 'strøm', er der uenighed. Ligeledes er kvindebilledets betydning i digtets udgang blevet fortolket vidt forskelligt - fra at være et billede på kunsten, en metafor for begærets dunkle mål til at give et signalement af en digterisk tegnbrydende instans.

Er uenighederne således store, når det gælder en sammenhængende fortolkning af digtet, er enigheden imidlertid ubrydelig, når talen er om digtets fornemme beherskelse af formen, hvor 252 indledningsbilledet korresponderer med selve digtets bølgende, sine steder næsten umærkeligt glidende figurative metamorfoser, forskydninger i tempus og rytmiske kadencer. Her vurderes digtet nemlig som noget af det mest gennemførte, moderne dansk litteratur kan byde på. Et stykke verdenslitteratur, ganske enkelt. Det er på dette plan, det melder sig som et uafviseligt stykke tekst, hvis præcise spil med dunkle, fortolkningskrævende figurative forvandlinger snarere end at skulle oplyses helt måske burde respekteres som dets væsentligste anliggende, hvis man skulle foreslå en mulig strategi til begribelse af digtets særlige, både lokkende og afvisende gestik. Som Michelangelos kvindeansigt suger det interesse til sig, men med sænkede blikke: adgangen til skønhedens dunkle dybder formenes. Tilbage er fortolkernes egne bølgende identifikationer og vedholdende spørgsmål, der til evig tid må stå ubesvarede hen, som jo også digtets spørgsmål må det: »Er det din Tanke, høje Kvinde?«.

JPJs digte i øvrigt byder på knap så dybe vande for læserne, men har dog også givet anledning til et væld af forskellige fortolkninger. Interessen for dem er voksende, også i udlandet. Ikke mindst, måske, på grund af den suggestive rytmi og den deri vekslende række af nøje gennemarbejdede, ubesværede figurative metamorfoser, der ikke blot karakteriserer Michelangelo-arabesken, men langt de fleste af hans øvrige digte. Så forskellige de end måtte være. Og at denne (i første omgang altså internationale) interesse er funderet i en stigende opmærksomhed på, som foreslået af Bengt Algot Sørensen (1990: 112) og Bernhard Glienke (1975), at der i JPJs lyrik er udlagt uafviselige spor, som først for alvor bliver tydelige i det, de på hver sin måde kalder en moderne digtning, hvormed formodentlig menes den digtning, der via symbolismen vikler sig ud af senromantikken, og som andre steder kaldes modernistisk.